

SYTUACJA GEOLOGICZNA NOWEGO STANOWISKA MIĘCZAKÓW W OSADACH ŚRODKOWEGO PLEJSTOCENU SUWALSZCZYZNY

UKD 564:551.793(438.152)

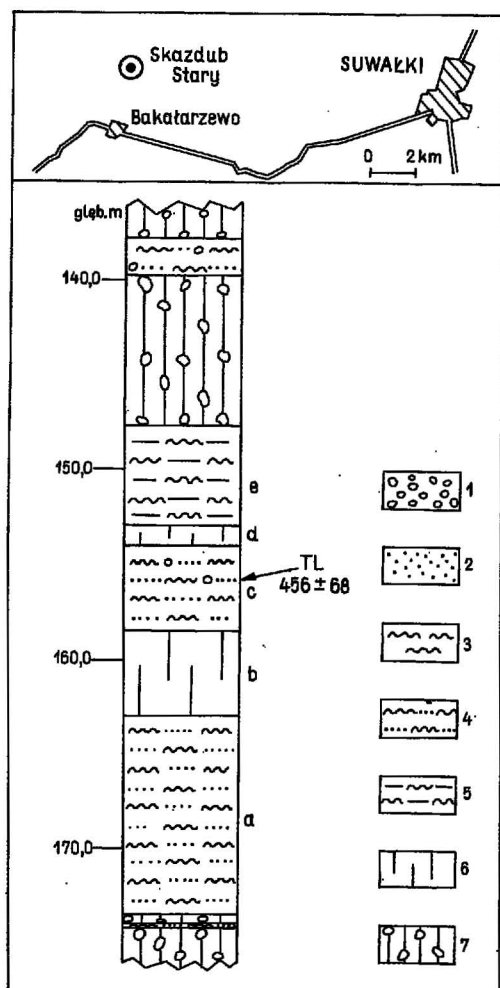
Dotychczasowe znaleziska mięczaków na obszarze Suwalszczyzny znane są z osadów zarówno starszego, środkowego jak i młodszego plejstocenu (2, 7). Fauna malakologiczna występuje tu w utworach interglacialnych, interstadialnych a także w osadach klimatu chłodnego do peryglacialnego.

Nowe stanowisko mięczaków środkowego plejstocenu opisano w profilu otworu wiertniczego Skazdub Stary na N od Bakalarzewa (ryc. 1). Szczątki fauny występują tu na głęb. 147,7–173, 2 m. Były one rozmieszczone w osadzie nierównomiernie a stan zachowania okazów był różny w różnych typach osadów. W warstwach mułkowo-ilastych (ryc. 1 w-wy a, c, e) występowały licznie skorupki dobrze zachowane a oprócz nich, miejscami na powierzchniach oddzielności był nagromadzony detrytus muszlowy. Natomiast w warstwach gliny ilastej (ryc. 1 w-wy b, d) znajdowano tylko szczątki silnie pokruszone i trudne do identyfikacji. Ogółem oznaczono sześć gatunków ślimaków, w tym jeden lądowy oraz nierozpoznawalne szczątki małży. Najliczniej był reprezentowany gatunek *Lymnaea truncatula* (Müller); znaleziono 17 nieuszkodzonych okazów i liczne fragmenty muszli. Równie powszechnie występował lądowy gatunek — *Succinea putris-elegans* — 13 okazów nieuszkodzonych (głównie juwenalnych) i liczne fragmenty muszli. Pozostałe gatunki rozpoznano przede wszystkim na podstawie fragmentów muszli (w nawiasach podano liczbę okazów nienaruszonych): *Anisus leucostomus* (Millet) (4), *Aplexa hypnorum* (Linnaeus) (3), *Lymnaea palustris* (O.F. Mül-

ler) (2), *Valvata cristata* O.F. Müller (1). Oprócz skorupek mięczaków znajdowano również pojedyncze okazy małżoraczków *Herpetocypris* sp. i *Ilyocypris bradyi* (?).

Na podstawie znajomości warunków życia poszczególnych wymienionych gatunków (6, 8) można przypuszczać, że zbiornik w którym żyły rozpoznane ślimaki miał wody stojące, okresowo ze słabym przepływem, który osadził cienkie (do 4 cm) laminy mułku warstwowane poziomo i smużyście (są one pozbawione fauny). Można też sądzić, że zbiornik był zarośnięty lub zarastał okresowo, o czym świadczy obecność *Valvata cristata* i występowanie miejscami utorfionej sieczki roślinnej w mułkach. Analizowany odcinek profilu reprezentuje zapewne brzeżną część głębszego zbiornika, ponieważ wszystkie wymienione gatunki zasiedlają środowiska płytkowodne. Zwłaszcza *Lymnaea truncatula* żyje zwykle w bardzo płytkich wodach (6) a *Succinea putris-elegans* jest wilgociolubnym gatunkiem lądowym. Ponadto wkładki gliny ilastej spływowej (ryc. 1 w-wy b, d) pochodzącej ze zboczy zbiornika, występują najczęściej w jego płytkich, przybrzeżnych częściach. Cała seria osadów z fauną tworzyła się w okresie panowania klimatu umiarkowanego chłodnego; potwierdza to także wynik analizy palinologicznej 5 próbek, w których przeważają ziarna pyłku drzew iglastych (3). Oprócz pyłku drzew stwierdzono także obecność planktonu, w tym morskiego — Hystriochosphaeridae*.

Obtroczenie ziarn w osadzie jest złe a węglanowość zmienna i ogólnie niska (2,5–4%). We frakcji minera-

Ryc. 1. Fragment profilu wiercenia Skazdub Stary z serią międzymorenową zawierającą faunę (w-wy a-e)

1 – żwir, miejscami głaziki, 2 – piasek drobno- i średnioziarnisty, 3 – mułek, 4 – mułek piaszczysty, 5 – mułek ilasty, 6 – glina ilasta, 7 – glina zwałowa

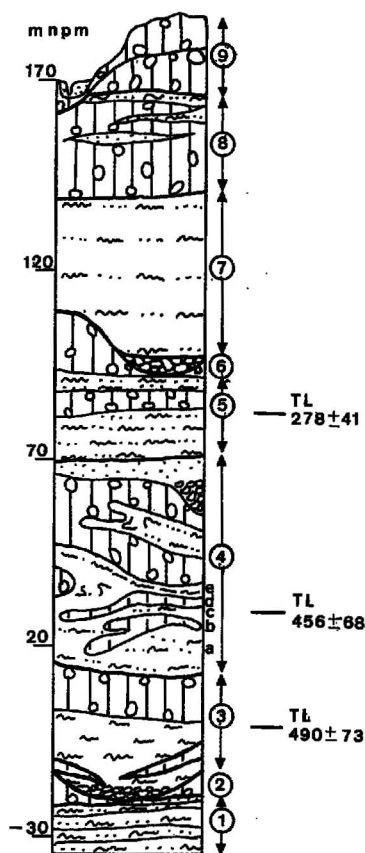
łów ciężkich przeważają amfibole we wszystkich opisywanych warstwach (a–e) a zawartość minerałów blaszkowych rośnie od 1% w spągu do 20% w stropie. Stropowa a prawdopodobnie także środkowa część mułków jest zaburzona glaciektogenicznie i częściowo przeładowana z bezpośrednio nadległą gliną zwałową (ryc. 2).

Opisane osady ze szczątkami fauny zalegają nad dwiema a pod sześcioma seriami glacialnymi i zostały datowane metodą TL na 456 ± 68 tys. lat^{**}. Biorąc pod uwagę pozycję opisanych osadów wśród całej serii plejstocenijskiej ich wiek określono na schyłek interglacjalu mazowieckiego (9).

Inwentarz malakofauny o małych wymaganiach klimatycznych, wskazuje natomiast na środowisko tworzenia się osadów okresu katainterglacjalnego. Po optimum klimatycznym ale przed zapanowaniem klimatu peryglacialnego, istniał zbiornik wody stojącej i płytkiej, zarosnięty stałe lub okresowo, miejscami o słabych przepływach.

* Zły stan zachowania pyłku może wskazywać na jego redepozycję. Występowanie Hystrichosphaeride zasługuje na osobną analizę, wobec coraz częstszych wzmianek o jego występowaniu w różnych (?) ogniach plejstocenijskich Polski północno-wschodniej i Mazur (1, 4).

** Datowanie TL koresponduje z przedziałem wieku bezwzględnego, przyjętym dla interglacjalu mazowieckiego – w granicach błędów pomiarowych (5).

Ryc. 2. Profil wiercenia Skazdub Stary

1 – paleocen dolny (mułowiec piaszczysty i piasek glaukonitowy), 2 – zlodowacenie południowopolskie, stadiał dolny, 3 – zlodowacenie południowopolskie, stadiał górny wyższy, 4 – zlodowacenie środkowopolskie, stadiał przedmaksymalny, 5 – zlodowacenie środkowopolskie, stadiał maksymalny, 6 – zlodowacenie środkowopolskie, stadiał mazowiecko-podlaski, 7 – zlodowacenie środkowopolskie, stadiał północnomazowiecki niższy, 8 – zlodowacenie środkowopolskie, stadiał północnomazowiecki wyższy, 9 – zlodowacenie północnopolskie. Znaki petrograficzne objaśnione przy ryc. 1

LITERATURA

1. Ber A. – Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50 000, ark. Suwałki. Wyd. Geol., 1989.
2. Kociszewska-Musiał G. – Kwart. Geol., 1987 nr 1 s. 83–96.
3. Kopikowa Z. – Orzeczenie w sprawie próbek z wierzeń Imionki, Skazdub Stary i Raczek Wielkie. CAG, 1984.
4. Krzywicki T. – Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50 000, ark. Wiązajny. Wyd. Geol., 1988.
5. Lindner L. – Prz. Geol. 1988 nr 1 s. 31–39.
6. Piechocki A. – Fauna słodkowodna Polski. Zesz. 7. Mięczaki. PWN, 1979.
7. Skompski S. – Wiss. Z. Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Math.-nat. wiss. Reihe, 1987 nr 2–3.
8. Urbaniński J. – Krajowe ślimaki i małże. PZWS, 1957.
9. Woźniak P. – Interglacjal Zbójna na Suwalszczyźnie. Kwart. Geol. (w druku).